

LAUSUNNOT

ALUEIDEN KOMITEA

AK:N 136. TÄYSISTUNTO, 7.10.2019–9.10.2019

Euroopan alueiden komitean lausunto – Suositukset menestyksekkäiden aluekehitysstrategioiden suunnittelemiseksi vuoden 2020 jälkeiselle ajalle

(2020/C 39/03)

Esittelijä: Adam Struzik (PL, EPP), Masovian voivodikunnan aluejohtaja**POLIITTISET SUOSITUKSET**

EUROOPAN ALUEIDEN KOMITEA

Yleistä

1. esittää seuraavassa suosituksia aluekehitysstrategioiden tehokkaasta suunnittelusta vuoden 2020 jälkeistä aikaa varten. Komitea pohjaa suosituksensa analyyseihin alueiden strategiseen tilanteeseen vaikuttavista tekijöistä, ottaa niiden yhteydessä huomioon alueiden edessä olevat haasteet ja hyödyntää koheesiopolitiikan piirissä tähän mennessä saatuja kokemuksia.
2. korostaa, että suositukset koskevat ainoastaan investointipainopisteitä ja menestyksekkäiden aluekehitysstrategioiden perusedellytyksiä.
3. toteaa, että paikallis- ja alueviranomaiset tarvitsevat todellisiin tarpeisiin tukeutuvia selkeitä keskipitkän ja pitkän aikavälin kehitysstrategioita, jotka on laadittu kehitysennusteiden ja haasteiden lisäksi kunkin alueen erityisolosuhteiden perusteella.
4. muistuttaa, että aluestrategioiden suunnittelussa tärkeintä on pyrkiä optimoimaan alue- ja paikallisviranomaisten (alueiden, hallintopiirien ja kuntien) toiminta ja kehitys siltä pohjalta, että alueellisia tekijöitä ja resursseja hyödynnetään tasapainoisesti tavaroiden ja palveluiden tuottamisessa.
5. toteaa, että kehitysstrategiat ovat alue- ja paikallishallinnon keskeisiä välineitä, sillä niissä viitoitetaan tavoite- ja painopistelinjauksiin liittyvien päätösten ja toimien suuntaa noudattaen tiiviisti Euroopan tulevan kehityksen visiota.
6. korostaa, että aluekehitysstrategiat ja älykkään erikoistumisen strategiat ovat siten tärkeitä työkaluja erilaisten alakohtaisten välineiden keskinäisen synergian ja täydentävyyden varmistamiseksi ja että niiden avulla voidaan myös huolehtia sidosryhmien asianmukaisesta osallistamisesta kunkin alueen taloudelliseen, sosiaaliseen ja alueelliseen kehitykseen sovellettavan toimintamallin mukaisesti.
7. kiinnittää huomiota talouspolitiikan EU-ohjausjakson ja koheesiopolitiikan tavoitteiden väliseen juopaan. Koheesiopolitiikka on erillinen politiikanala, eikä perussopimuksen tavoitetta (taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus) saa unohtaa missään vaiheessa. Tässä yhteydessä pitää huomioida maakohtaisten suositusten ja koheesio-ohjelmien merkitys toistensa kannalta sekä se, että valtio-, alue- ja paikallistason viranomaisten on tärkeää tehdä yhteistyötä sekä kansallisiin uudistusohjelmiin että koheesio-ohjelmiin liittyen.

Suositus 1: Strateginen aluesuunnittelu menestyksekkään kehittämisen lähtökohtana

8. muistuttaa, että Euroopan unionin taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden lujittaminen on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) mukaan yksi EU:n päätavoitteista.
9. korostaa, että koheesiopolitiikan on tarkoitus luoda yhteys Euroopan ja koko maailman laajuisten haasteiden ratkaisemiseen liittyvien strategisten tavoitteiden ja jäsenvaltioiden pitkän aikavälin alue- ja paikalliskehitysstrategioiden ja niiden käytännön toteutuksen välille.

10. korostaa lisäksi, että kuntien ja alueiden lukuisilla haasteilla on vahva alueellinen ulottuvuus, sillä niiden vaikutus ulottuu yksittäisiä alueita laajemmalle ja hallinnollisten rajojen ylitse. Komitea huomauttaakin, etteivät yksittäiset alueet pysty ratkaisemaan kehityshaasteita yksin. Kukin alue päättää kuitenkin täysin itsenäisesti oman yhteisönsä kehittämistä ja visiota ohjaavista poliittisista suuntaviivoista Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 5 artiklan 3 kohdassa vahvistetun toissijaisuusperiaatteen mukaisesti.
11. painottaa alueellisten strategioiden merkitystä investointien yhdenmetylle ja koordinoitulle hallinnoinnille. Yhdennetyllä tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että kaikki hallintotasot paikallistasosta EU:hun saakka puhaltavat yhteen hiileen alueellisten tavoitteiden saavuttamiseksi, ja koordinoitulla puolestaan sitä, että eri rahoituslähteet täydentävät toisiaan ja että niiden avulla pyritään kohti samoja sovittuja alueellisia tavoitteita.
12. pitää äärimmäisen tärkeänä tehdä taloudelliset ja strategiset päätökset ajan tasalla olevien sosioekonomisen kehityksen indikaattorien perusteella. Vuosien 2021–2027 rahoitusnäkömäähdotukset perustuvat vuosien 2014–2016 tietoihin, mikä antaa sangen vääristyneen kuvan alueiden sosioekonomisesta tilanteesta. Analyysissä olisi käytettävä korkeintaan kolmen rahoituskautta edeltävän vuoden eli tässä tapauksessa vuosien 2017–2019 indikaattoritietoja.
13. korostaa, että tulevaa kehityspoliittikkaa muotoiltaessa ja varsinkin vuosien 2021–2027 rahoitusennusteita koskevan EU:n monivuotisen rahoituskehityksen yhteydessä ja siitä eteenpäinkin tulee ottaa huomioon nykyiset tilastajaot, ja kehottaa siksi Euroopan komissiota pohtimaan monivuotista rahoituskehystä vahvistettaessa perusteellisesti lähestymistapaa, jota se soveltaa edellä mainituissa kysymyksissä.
14. huomauttaa, että Eurostat on kutsuttava mukaan lähestymistavan uudelleentarkasteluun ja suositusten täytäntöönpanoon. Eurostatin tulee lisäksi pyrkiä entistä tarmokkaammin kehittämään tietojen keruu- ja käsittelyjärjestelmästä mahdollisimman hyvä, jotta se edistäisi uusiin tarpeisiin mukautumista ja parantaisi yhteistyötä, sekä tehostamaan tietojen kokoamista.
15. muistuttaa, että BKT mittaa tuotannon määrää mutta ei sovellu ympäristökestävyyden, resurssitehokkuuden, yhteiskunnan integroituneisuuden ja yleisen sosiaalisen edistyksen mittaamiseen. Komitea muistuttaa tässä yhteydessä tarpeesta ottaa käyttöön muitakin, BKT:tä täydentäviä indikaattoreita, joilla voidaan mitata paremmin ja selkeämmin elämänlaatua.
16. kannustaa laatimaan selkeitä ja mitattavissa olevia indikaattoreita, joita hyödyntämällä pystytään ottamaan huomioon ilmastomuutos, biologinen monimuotoisuus, resurssitehokkuus ja sosiaalinen osallisuus. Komitea kehottaa lisäksi kehittämään indikaattoreita, joissa keskitytään enemmän kotitalouksien tilanteeseen ja jotka kuvastavat paremmin niiden tuloja, kulutusta ja varallisuutta.

Suositus 2: Kestävän kehityksen tavoitteet kuntien ja alueiden pitkän aikavälin strategioiden perustana

17. toteaa, että Eurooppa 2020 -strategia samoin kuin yhteinen strategiakehys on tarjonnut puitteet ja suuntaviivat koheesio- ja politiikkaan liittyvien kumppanuussopimusten ja ohjelmien valmistelulle vuosina 2014–2020 ja erityisesti Euroopan rakenne- ja investointirahastojen (ERI-rahastot) ja muiden välineiden koordinoinnille.
18. huomauttaa tarpeesta vahvistaa EU:lle Eurooppa 2020 -strategian jälkeen sovellettava pitkän aikavälin poliittinen kehys, jonka pohjalta voidaan laatia valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia strategioita kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisen edistämiseksi. Tässä yhteydessä tulee ottaa huomioon hyödyt, joita voidaan saada käynnistämällä yhteisiin haasteisiin vastaamiseksi myös rajatylittävät kumppanuus.
19. pitää myönteisenä keskustelun käynnistämistä EU:n pohdinta-asiakirjalla ”Kohti kestävä Eurooppaa vuoteen 2030 mennessä” ja kehottaa komissiota ja Eurooppa-neuvostoa vahvistamaan kestävän kehityksen Agenda 2030 -toimintaohjelman ja sen sisältämien 17 tavoitteen täytäntöönpanon Euroopan unionin seuraavan, vuosia 2019–2024 koskevan strategisen ohjelman ja sen jälkeisen ajan poliittiseksi painopisteeksi ja yleiseksi tavoitteeksi.
20. katsoo, että kestävän kehityksen tavoitteet ja strategiat tulee toteuttaa monitasoisen hallinnon periaatteen mukaisesti niin, että kaikki hallintotasot ja sidosryhmät pääsevät osallistumaan toimiin asianmukaisesti ja että valtio-, alue- ja paikallistason tavoitteet voidaan eriyttää.
21. toteaa, että kestävän kehityksen 17 tavoitteeseen ei sisälly erityistä alueellista tavoitetta, joka liittyisi SEUT-sopimuksessa vahvistettuihin EU:n alueiden tasapainoisen kehityksen ja alueiden välisten kehityserojen tasoittamisen tavoitteisiin ja jolla varmistettaisiin, ettei mikään alue jää jälkeen muista.
22. suosittaa, että kunnat ja alueet käyttävät kestävän kehityksen tavoitteita ohjenuorana laatiessaan alue- tai paikalliskehitysstrategioita, semminkin kun strategia kestäväpohjaisen EU:n saavuttamiseksi vuoteen 2030 mennessä ei ole vielä valmis. Kuntien ja alueiden tulee lisäksi kansalaisia, yrityksiä ja paikallisyhteisöjä lähimpänä olevina päätöksentekotasoina mukauttaa kestävän kehityksen tavoitteet paikallisiin oloihin.

Suositus 3: Kuntien ja alueiden tulee perustaa aluekehitysstrategiansa tarkkaan tulevaisuuden analyysiin

23. korostaa, että menestyksikkäiden aluekehitysstrategioiden valmistelu edellyttää tulevien suuntausten huomioimista. Pitkäjänteinen suunnittelu, ennusteet ja muut strategiset ennakkointimenetelmät ovat näin ollen tärkeitä tulevaa aluepolitiikkaa muotoiltaessa.
24. korostaa tarvetta nivoa vuoden 2020 jälkeiset aluekehitysstrategiat uuteen alueelliseen toimintasuunnitelmaan, jotta voidaan saada aikaan edistystä EU:n laajuisesti.
25. huomauttaa, että tulevaisuuden tärkeimmät kehitystarpeet, jotka alueellisissa strategioissa on otettava huomioon, liittyvät megatrendeihin tai ympäristömuutoksiin ja tulevat näin ollen vaikuttamaan merkittävästi talouteen ja väestöön kaikkialla EU:ssa.
26. painottaa, että automaation ja koneoppimisen mukanaan tuomalla teknologisella muutoksella voi olla huomattavia työmarkkinavaikutuksia ja että se vaikuttaa siksi niin ikään sosioekonomiseen kehitykseen. Monet uudet tekniikat voivat kuitenkin myös hyödyttää maaseutualueita, sillä ne lievittävät alhaisesta väestötiheydestä ja pitkistä välimatkoista johtuvia ongelmia.
27. huomauttaa, että uuden teknologian hyödyntämistä varten on luotava tarvittava tekninen perusinfrastruktuuri. Monet uusien teknologioiden edut eivät realisoitu itsestään vaan edellyttävät täydentäviä politiikkatoimenpiteitä, kuten sen varmistamista, että ihmiset osaavat käyttää kyseisiä teknologioita.
28. korostaa, että Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari on pantava kaikilta osin täytäntöön. Vaikka EU:ssa on tapahtunut sosiaalista edistystä, pilarin periaatteiden täytäntöönpanoa on parannettava kaikilla hallintotasoilla. Sosiaalirahasto on tässä yhteydessä tärkeä yhdysside sosiaalisen pilarin tavoitteiden ja alueen kehityksen kannalta tarpeellisten toimenpiteiden ja investointien, kuten ammattipätevyydestä huolehtimisen, välillä.
29. toteaa, että työmarkkinat ovat muuttumassa digitalisaation johdosta, ja kehottaa siksi luomaan uusia liiketoimintamalleja, joissa kunnioitetaan työntekijöiden oikeuksia, ja varmistamaan työn uusien muotojen yhteydessä kohtuullisen palkkauksen, sosiaaliturvan ja suojelun syrjinnältä.
30. kiinnittää huomiota tarpeeseen lisätä aluesuunnittelun johdonmukaisuutta ja ottaa siinä huomioon sopeutuminen ilmastonmuutokseen. Komitea toteaa lisäksi, että aluesuunnittelu on keskeisessä asemassa pyrittäessä rajoittamaan äärimmäisten sääilmiöiden ja luonnonkatastrofien lisääntymisestä johtuvia riskejä.
31. korostaa vihreän ja sinisen infrastruktuurin tärkeää roolia ilmastonmuutoksen hillitsemisessä ja siihen sopeutumisessa sekä biologisen monimuotoisuuden köyhtymisen estämisessä ja kehottaa lisäksi jäsenvaltioita sekä alue- ja paikallisviranomaisia ottamaan biologisen monimuotoisuuden huomioon päätöksenteossaan ja strategia-asiakirjoissaan.
32. pitää valitettavana, että Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto (maaseuturahasto) on jätetty yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Yhdessä alakohtaisten asetusten toisistaan poikkeavien säännösten kanssa tämä hankaloittaa ilmastotoimiin ja biologiseen monimuotoisuuteen suunnatun rahoituksen yhteensovittamista sekä useiden rahastojen välisiä yleisiä strategioita ja yhteistyörakenteita aluetasolla.
33. korostaa, että ympäristövaikutukset on otettava huomioon strategisen infrastruktuurisuunnittelun alusta lähtien ja että myös tarvittavat strategiset ympäristöarvioinnit ja ympäristövaikutusten arvioinnit on toteutettava asianmukaisesti. Tämä vähentää myöhempiä ongelmia hankkeiden hyväksynnässä ja toimeenpanossa.
34. katsoo, että alueellisen lähestymistavan on ilmentävä alueellista ja paikallista identiteettiä, ja muistuttaa, että yksittäisillä yhteisöillä on välitön vastuu ja toimivalta määritellä toimintapolitiikat alueellisten, sosiaalisten ja kulttuuristen erityispiirteidensä mukaisesti. Komitea korostaa tähän liittyen, että kullakin alueella on tietyt erityispiirteet, jotka ovat tärkeä kasvutekijä ja auttavat kriisien hallinnassa.
35. arvostelee sitä, että Euroopan unionin tulevaa kehitystä koskevassa Eurooppa 2020 -strategiassa ei kiinnitetty huomiota kulttuuriin, ja kehottaakin nivomaan kulttuurin instituutioineen ja kohteineen keskeiseksi osaksi tulevaa strategiaa ja toimintapolitiikan suunnittelua. Komitea kannustaa tässä yhteydessä alueita, jotka pitävät kulttuuriperintöä yhtenä suurimmista vahvuuksistaan, kiinnittämään siihen huomiota älykkään erikoistumisen strategioissaan.

Suositus 4: Investoinnit institutionaalisten ja hallinnollisten valmiuksien kehittämiseen julkisten varojen tehokkaan käytön ennakoedellytyksenä

36. korostaa, että yhdenmetyt politiikanmuotoilun onnistuminen on pitkälti riippuvaista valtio- ja aluehallinnon laadusta ja että institutionaaliset ja hallinnolliset valmiudet ovat avaintekijä ERI-rahastojen ohjelmien asianmukaisen hallinnoinnin kannalta ja tärkeitä myös yleisen taloudellisen hyvinvoinnin vahvistamista ajatellen.
37. painottaa, että julkisten menojen vaikuttavuus riippuu lukuisten tutkimusten mukaan makrotaloudellisten perusmuuttujien sijasta pikemminkin siitä, onko hallinto hyvää ja toimivatko viranomaiset tehokkaasti. Tämän johdosta pääoman tuotto korreloi investointien määrän lisäksi suoraan myös hallinnon laadun kanssa.
38. pitää hyvää hallintotapaa (ja yleensä johtamista) keskeisenä alue- ja paikalliskehitysstrategioiden täytäntöönpanon kannalta ja toteaa tässä yhteydessä, että EU niin kuin myös kunnat ja alueet tarvitsevat johtajia, jotka eivät pelkää visioida toimialueensa tulevaisuutta ja muotoilla tältä pohjalta kehitysstrategioita. Alueviranomaisten aktiivisuus on alueen kehityksen ehdoton edellytys.
39. kehottaa tukemaan kansalaisten digitaalisten taitojen ja pätevyyden kehittämistä asianmukaisesti kaikilla koulutustasoilla ja katsoo, että työntekijöiden digitaalisten taitojen kehittäminen on välttämätöntä, jotta EU:ssa kyetään selviytymään työmarkkinoiden muutoksista ja pystytään ehkäisemään ammattitaitoisen työvoiman puutetta ja osaamisvajetta.

Suositus 5: Rahastojen ja muiden toimijoiden välisen synergian edistäminen

40. korostaa, että koheesiopolitiikan on kaikkien muiden EU-politiikkojen tapaan edistettävä perussopimuksissa asetettujen keskeisten tavoitteiden saavuttamista. Muilla EU-politiikoilla on kuitenkin vastaavasti edesautettava perussopimukseen perustuvien koheesiopoliittisten tavoitteiden saavuttamista.
41. toteaa lisäksi, että vaikka yksittäisillä ERI-rahastoilla on ollut ja on edelleen perustamissopimuksessa määrätty erityistehäväänsä, niistä voidaan myös kokonaisuutena saada panos koheesiopolitiikan tavoitteiden toteuttamiseen ja ne edistävät osaltaan muidenkin rahastojen tehtävien täyttämistä.
42. painottaa, että synergioiden luomiseksi eri instrumenttien välillä ja välineiden vaikutuksen ja tehon lisäämiseksi strategioita ja toimintamuotoja sekä eri toimijoiden välistä yhteistyötä on mukautettava ohjelmasuunnittelun alusta alkaen.
43. kiinnittää huomiota siihen, miten tärkeää avoimuus ja julkisten hankintojen strateginen hyödyntäminen kaikilla hallintotasoilla on varsinkin toimintaperiaatteiden selkeyttä ja yksiselitteisyyttä ajatellen. Tässä yhteydessä on pyrittävä välttämään eroavuuksia jäsenvaltioiden, eri hallintotasojen tai jäsenvaltioiden ja Euroopan komission välillä ja pidettävä hallinnollinen taakka mahdollisimman vähäisenä.
44. katsoo, että paikallis- ja aluetasolla toteutettavat STEAM-alojen (luonnontieteet, teknologia, insinööritieteet, taide ja matematiikka) hankkeet, strategiat, toimintasuunnitelmat ja julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuudet voivat osaltaan kaventaa merkittävästi kehityseroja kaikkialla Euroopassa ja että STEAM-alojen koulutuksen asettaminen alueelliseksi ja paikalliseksi painopisteeksi ja niiden kehittämiseen tähtäävien yhteistyö- ja investointialoitteiden priorisointi voi auttaa lievittämään merkittävästi aivovuodon kielteisiä seurauksia.

Suositus 6: Toiminnallisilla alueilla tehtävä alueellinen yhteistyö

45. toteaa, että hallinnolliset rajat eivät useinkaan vastaa alueella kaiken kaikkiaan vallitsevia taloudellisia sidoksia. Esimerkiksi kaupunkien ja niiden vaikutuspiiriin kuuluvien lähialueiden, maaseutu- ja kaupunkialueiden ja rajan eri puolilla naapurimaissa sijaitsevien alueiden välillä voi olla merkittäviä yhteyksiä.
46. korostaa, että alueelliset vaikutukset ylittävät lähes kaikissa kehitykseen liittyvissä asioissa paikallisyhteisön rajat ja hallintorajat ja että päätökset on siksi tehtävä eri tasoilla yhteisesti. Etsittäessä vastauksia näihin kysymyksiin on ennen päätösten tekemistä käytävä yhteistä vuoropuhelua alusta alkaen.
47. katsoo, että erityistä huomiota olisi kiinnitettävä syrjäisten alueiden, syrjäisimpien alueiden, harvaan asuttujen, eristyksissä olevien ja rajaseutualueiden sekä erityishaasteista kärsivien, tietyissä tapauksissa muita heikommin kehittyneiden alueiden (etenkin vuoristo- ja saaristoalueiden) tilanteeseen etenkin niiden välisten sekä niiden ja muiden alueiden välisten yhteyksien parantamiseksi.
48. suosittaa yhteisten strategioiden laatimista toiminnallisille alueille ja asiaankuuluvien strategioiden ja ohjelmien mukauttamista, mikäli mahdollista.

Suositus 7: Naapurimaiden valtakunnallisten ja alueellisten ERI-ohjelmien väliset yhteishankkeet

49. kehottaa hallintoviranomaisia hyödyntämään kaikki koheesiopolitiikan yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen (Euroopan komission ehdottaman asetuksen 57 artiklan 4 kohta) tarjoamat mahdollisuudet toteuttaa rajatylittävillä toiminnallisilla alueilla alueiden välisiä tai rajatylittäviä yhteishankkeita alueellisten ERI-ohjelmien välillä. Tällaisten hankkeiden kehittäminen edellyttää myös tiivistä koordinoitua asiaan liittyvien Interreg-ohjelmien kanssa, jotta voidaan varmistaa keskinäinen täydentävyys ja välttää päällekkäisyyksiä.
50. katsoo, että ehdotetulla eurooppalaisella rajanylisellä mekanismilla olisi valtava vaikutus rajatylittävän yhteistyön esteiden ja ongelmakohtien poistamiseen.
51. korostaa, että EU:n on käynnistettävä aito kulttuuridiplomatiaa koskeva strategia. Tätä varten tulee lisätä EU:n alueiden – etenkin syrjäisimpien alueiden – ja unionin ulkopuolisten maiden välistä viestintää ja taide- ja kulttuurivaihtoa muun muassa tarjoamalla taiteilijoille mahdollisuuksia matkustaa esittelemään töitään unionin ulkopuolisiin maihin ja sieltä unionin maihin.

Suositus 8: Alueellisen lähestymistavan vahvistaminen hyödyntämällä kaikki yhdennettyjen välineiden (esim. paikallisyhteisöjen omat kehittämishankkeet ja yhdennetyt alueelliset investoinnit) tarjoamat mahdollisuudet

52. korostaa, että yhteenkuuluvuuden lujittaminen alueellisella ja paikallisella tasolla, myös yli rajojen, edellyttää alhaalta ylöspäin suuntautuvaa ja paikallälähtöistä toimintatapaa, jotta voidaan kehittää tarkoituksenmukaisia paikallisia ratkaisuja.
53. kehottaa laatimaan alueellisia strategioita kaikkia ohjelmia varten ja korostaa tässä yhteydessä useista rahastoista rahoitettavien ohjelmien lisäarvoa. Komitea suosittelee alueellisten välineiden laajempaa hyödyntämistä toiminnallisilla alueilla.
54. tähdentää paikallisyhteisöjen omien kehittämishankkeiden (CLLD) merkitystä erityisenä seutukohtaisena toimintavälineenä, joka täydentää muita paikallistason tukimuotoja.
55. katsoo, että CLLD-hankeista kertyy erityistä lisäarvoa paikallisväestön ja kaikkien julkisten ja yksityisten toimijoiden osallistumisen, kuulemisen ja yhteistyön kautta. Niiden avulla saadaan paikallinen asiantuntemus käyttöön ja voidaan varmistaa kunkin alueen erityistarpeiden ottaminen huomioon.
56. muistuttaa erityisesti eurooppalaiseen tutkimusrahoitukseen pohjautuvasta älykkään erikoistumisen tärkeästä roolista alueellisten innovointijärjestelmien, alueiden välisen tietojenvaihdon ja synergian lisäämisen kannalta.

Bryssel 8. lokakuuta 2019.

*Euroopan alueiden komitean
puheenjohtaja
Karl-Heinz LAMBERTZ*